

ELEŞTİRİ

Bir edebi eser ya da herhangi bir sanat eseri hakkında doğru sonuçlara ulaşmak adına; o eser ile ilgili ortaya konan iyi ya da kötü anlamdaki yorumlara, eserin değerini ortaya koymak adına yapılan muhakemeye eleştiri yani tenkit denir. Eleştiri sadece olumsuzluk olarak algılanmamalı, eleŐtirideki amaç eserin gerçek değerini ortaya koyabilmektir. Bu nedenle eleştiri yapabilecek kişinin nesnel davranması şarttır.

Bir sanat eserini eleŐtiren kişiye münekkit ya da eleştirmen denir. Eleştiri yapacak olan kişinin konuyla ilgili yeterince bilgisinin olması gerekir.

ELEŐTİRİNİN ÖZELLİKLERİ

- EleŐtirinin objektif olarak yapılması gerekir.
- Yapılan eleŐtiride eserin iyi kötü yönleri ortaya konulur.
- Eleştirmen eleştiri yapacağı türün özelliklerini çok iyi bilmelidir.
- EleŐtirinin dili yalın olmalıdır.
- Eleştirmen belli eleştiri kurallarına bağlı kalmalıdır.
- Eleştirmenin bir diğer görevi de eseri okuyucuya tanıtmaktır.
- EleŐtiride eserin sadece kötü yanları ortaya konulmaz.
- Eleştiri sırasında eserin olumlu yanları da ön plana çıkarılmalıdır.

Türk Edebiyatında Eleştiri

Türk edebiyatında eleştiriye dair ilk izler divan Őiirindeki hicivler ile halk Őiirindeki taŐlamalar olarak kabul edilir. Ancak eleŐtirinin bir tür olarak Türk edebiyatında yer edinmesi ise Tanzimat Döneminde olmuştur. Türk edebiyatındaki ilk eleştiri örneği olarak da Namık Kemal'in Ziya PaŐanın kitabını eleŐtirdiđi "Tahrib-i Harabat" adlı eseridir. İlk eleştiri yazısı olarak yine Namık Kemal'in "Lisan-ı Osmaninin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazatı Őamildir" adlı yazısı kabul edilir.

Türk edebiyatındaki diğer önemli temsilciler: Hüseyin Cahit Yalçın(kavgalarım), Cenap Őehabettin, Ali Canip, Yakup Kadri, Nurullah Ataç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan, Cemil Meriç, Tahir Alangu...

Eleştiri Türleri

- a- **İzlenimsel (empresyonist) Eleştiri:** Edebi eserlerin okuyucu üzerinde bıraktığı etkilerden, izlenimlerden yola çıkarak yapılan eleştirilere izlenimsel eleştiri denir. Öznel yargılar ağırlıktadır.
- b- **Nesnel (Bilimsel) eleştiri:** Edebi eserlerin içerik ,yapı ve üslupları üzerinde tarafsız olarak yapılan eleştirilerdir.
- c-

Konularına Göre Eleştiri Türleri

- 1- **Eseri Konu Alan Eleştiri:** Bir eserin yapısını kavrayıp açıklamaya çalışan eleştiriye biçimci eleştiri denir. Biçimci eleştiri sayesinde eserin gizli kalmış güzellikleri, derin anlamları, zenginlikleri gösterilmeye çalışılır.
- 2- **Sanatçıya Yönelik Eleştiri:** Bir eleştirmenin, ele aldığı eseri değerlendirirken sanatçının varlığını, onun eseri ile kişiliği arasındaki ilişkiyi esas alan eleştiriye sanatçıyı ele alan eleştiri denir. Bu eleştiri türünde, eseri açıklamak amacı ile sanatçının hayatı ve kişiliği üzerinde durulur.
- 3- **Topluma Yönelik Eleştiri:** Edebiyat varlığını topluma borçlu olan bir sanat dalıdır. Bu sebeple o, bir toplum içinde doğmuş ve toplumu yansıtan bir ayna olmuştur. Bundan dolayı bazı eleştirmenler; ele aldıkları, değerlendirdikleri eseri, toplumdan yola çıkarak inceler. Bu eleştiri türüne toplum bilimsel eleştiri de denir.
- 4- **Okura Dönük Eleştiri:** Bir eser, her okurda aynı etkiyi bırakmaz nu nedenle belirli kurallar konup nesnellikten söz edilemez. İşte tam bu noktada eleştirmen, bir eserin kendisinde uyandırdığı coşku ve duyguları anlatır. O, eseri değerlendirmek yerine, eserin bir okur olarak kendi duyguları üzerinde bıraktığı etkileri ifade eder. Bu eleştiri türüne okuru konu alan eleştiri denir.
- 5- **Tarihsel Eleştiri:** Bir eserin yazıldığı dönem ve koşulların dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği ilkesine dayanan eleştiridir. Tarihsel eleştiri ele aldığı eserin sadece tarihsel sınırlar içine almakla kalmaz; söz konusu eser hangi çağın ürünü ise onu, o çağ okurunun gözüyle anlamaya, incelemeye çalışır.

Dünya Edebiyatında Eleştiri Yazarları

Boielau, Taine, Gustave Lanson, Lessing, Ruskun...